

Regeringen, Klimat- och
näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Internyttrande SOU 2025:51- Bättre förutsättningar för klimatanpassningar

Länsstyrelsen Kronoberg välkomnar utredningens ambition att stärka Sveriges förmåga när det gäller att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras.

Vi tillstyrker huvudsakligen förslaget men lämnar synpunkter och kommentarer enligt nedan.

5.3.1 Länsstyrelsen har en nyckelroll och behöver större resurser

Länsstyrelsen håller med betänkandet om att vi har en nyckelroll i klimatanpassningsarbetet. Länsstyrelsen vill, likt betänkandet, betona att Länsstyrelsen inte tillförs särskilda medel för att arbeta med klimatanpassning sedan 2024. Detta försvårar denna roll och har en negativ inverkan på möjligheten att stödja kommunerna i deras klimatanpassningsarbete.

8.1 Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet

Länsstyrelsen anser att det är tveksamt om det behövs ett nytt särskilt skäl i 7 kap. Miljöbalken. Åtgärder bör kunna inrymmas i de befintliga särskilda skälen 7 kap. 18 e § pkt 3 eller 5.

Syftet med strandskydds-lagstiftningen är att säkra allmänhetens tillträde till stränderna och bevara ett rikt växt- och djurliv. Ytterligare dispensgrunder motverkar strandskyddets syfte. Klimatanpassningar bör kunna göras på annat sätt alternativt inrymmas inom befintliga särskilda skäl. Fokus bör istället vara att minska det strandnära byggandet i områden med översvämningsrisk etc.

8.2 Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg.

Länsstyrelsen ser inget lagtekniskt problem med förslaget, som inte i sig kan anses vara särskilt kontroversiellt.

De föreslagna bestämmelserna är avgränsade till åtgärder som kräver tillfälligt tillträde till mark utanför ett i väg- eller järnvägsplan fastställt område efter det att vägen eller järnvägen har tagits i drift.

Redan idag finns möjligheten att göra intrång i mark utanför ett planområde för anläggande av tillfällig väg vid till exempel jordras (36 § väglagen). Länsstyrelsen ger sådana tillstånd. I Kronoberg är dessa tillstånd mycket sällsynta. Detta beror sannolikt både på Kronobergs geografiska förhållanden och att Trafikverket i första hand löser tillträde till mark genom avtal eller planläggning (ändring av väg- och järnvägsplan).

Länsstyrelsen anser det orimligt att på förhand utvärdera alla väg- och järnvägsplaner och fastställa vilka som behöver ändras (utvidgas) med anledning av framtida klimatrelaterade risker. Förslaget kan därför ses som en ventil och en sista utväg för att tillfälligt utföra nödvändiga arbeten utanför ett planlagt område. Oftast löser sig frågan i första hand genom avtal med den enskilde. Tillämpningen bör bli ganska ovanlig.

De krav som uppställs för tillträde i lagförslaget uppställer tydliga gränser för när tillträde ska vara möjligt och tillstånd ska ges. Det får anses vara fråga om ett angeläget allmänt intresse att denna möjlighet finns.

8.6 Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder som kommunen avser initiera

Länsstyrelsen är positiv till att tillägg görs i PBL om att kommunerna ska redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser initiera. Det bidrar förhoppningsvis till att konsekvenserna av klimatriskerna faktiskt minskar. Även om översiktsplanen inte är juridiskt bindande så tydliggörs kommunens ställningstagande om vilka åtgärder som ska genomföras.

8.7 Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan

Det är positivt att kommunen kan införa markreservat för klimatanpassningsåtgärder. Det är dock viktigt att kommunen ser till omkringliggande områden när en sådan reglering görs i en detaljplan. Det är därför viktigt att det finns en koppling till kommunens översiktsplan där helheten är möjlig att hantera.

8.8 Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas

Länsstyrelsen är positiv till förslaget om att lägga till att kommunen kan villkora lov eller startbesked för åtgärder som avser skydd eller säkerhet. Tillägget är relevant utifrån att behovet av att genomföra sådana åtgärder har ökat.

8.9 Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker

Länsstyrelsen anser att förslaget om att kommunerna ska se över sina detaljplaner utifrån klimatanpassningsperspektivet är bra. Särskilt med tanke på hur mycket klimatriskerna förändrats.

Länsstyrelsen ser dock att det kan bli en utmaning för kommunerna att ta fram de underlag som krävs för att bedöma risker och ändra eller upphäva en detaljplan inom den förslagna tidsramen om sex år.

Klimatanpassningsåtgärder vid höga vattennivåer och flöden

Länsstyrelsen anser att det är bra att lagstiftningen ses över för att förbättra hantering av effektiva klimatanpassningsåtgärder för att skydda mot skada vid höga flöden. Med det avser betänkandet i första hand sådana åtgärder som tar mark i anspråk för att skydda byggnader eller annan egendom mot skador från naturhändelser.

Betänkandet har fokus på att hantera höga flöden och att minska översvämningar på utsatta platser genom effektiva klimatanpassningsåtgärder som tar mark i anspråk. Betänkandet menar att det kan exempelvis handla om att anlägga vallar eller diken.

Vi saknar ett helhetsperspektiv där det även bör framgå att bästa sammantagna effekten av åtgärder mot höga flöden också kan fås genom att spara vatten på rätt plats i landskapet i stället för att leda bort det. För att mildra effekter av ett förändrat klimat behöver även åtgärders följdverkningar tas med. Det är bra att kunna göra åtgärder mot översvämning som t.ex. vallar, men om områden vallas in måste vatten ta en annan väg och kan då skada andra områden. Det är därför viktigt att

invallning och kanalisering på en plats inte förvärrar situationen för en annan plats eller för ett helt avrinningsområde nedströms åtgärden. Invallning och kanalisering leder även till att vatten rinner snabbare nedströms och ut i sjöar och till havet.

Vid förändrat klimat visar klimatscenarior att vi också får längre sommartorka. Det gör att vi behöver spara vattnet i landskapet. Detta behövs inte minst för att stärka tillgången på dricksvatten i ett förändrat klimat. Under det senaste seklet har nästan en fjärdedel av Sveriges ursprungliga våtmarker försvunnit genom utdikning. Därmed har också en naturlig utjämnande faktor vid både höga flöden och torka försvunnit. En våtmark kan tjäna flera syften och bidrar i olika grad till att balansera flöden, hålla kvar vatten i landskapet, närsaltreduktion, stärka tillgången till grundvatten, bevattning, biologisk mångfald samt klimatnytta genom minskade utsläpp av koldioxid. Perioden med lågvattenflöden kan bli kortare genom att på olika sätt uppehålla vattnet i landskapet under en längre tid.

8.11 Föreskrifter om högsta inomhustemperaturer för känsliga grupper

Länsstyrelsen ser positivt på att Folkhälsomyndigheten får bemyndigande att göra föreskrifter om högsta inomhustemperaturer i boenden för känsliga grupper. Det är också en rimlig bedömning att kostnaden för införandet av åtgärder för att hålla temperaturen nere faller på kommunerna och att den i de fall verksamheterna drivs av privata utförare kan regleras genom avtal. Vi instämmer också i att kommunernas tillsyn sannolikt förstärks tillräckligt genom att ett skarpt krav formuleras i föreskrift.

Förslag tillägg

Mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet

Förslagen har flera potentiella konsekvenser för mänskliga rättigheter, jämställdhet och jämlikhet. Utredningen belyser och beaktar detta i förslagets föreskrifter om högsta inomhustemperaturer för känsliga grupper där sårbarhet bland olika grupper och potentiella konsekvenser lyfts.

I den avslutande delen av utredningen under övriga konsekvenser presenteras också utfallet för det förslaget för kvinnor respektive

män där förslaget främjar fler kvinnor än män, tillsammans med förslag som innebär utvidgade möjligheter för fastighetsägare att få information samt förslag som innebär utökade möjligheter att debitera fastighetsägare kostnader.

Det är positivt att ovanstående delar beaktar rättighetsfrågor och synliggör skillnader för olika grupper. Utredningen i sin helhet bedöms i förhållande till sin omfattning dock ha gjort detta bara i begränsad utsträckning. Genomgående kopplas olika förslag till människors liv, miljö och hälsa utan att konkretisera hur. Människor är inte en homogen grupp vilket innebär att sambandet hade kunnat förstärkas genom fördjupad analys av konsekvenserna för olika grupper av människor. På så sätt kan risken minskas att klimatanpassningsåtgärderna förstärker ojämlikhet och ojämställdhet.

Några förslag på tillvägagångssätt:

Socioekonomisk påverkan. Klimatförändringar drabbar ofta redan utsatta grupper hårdast. Om klimatanpassningsåtgärder finansieras genom avgifter från fastighetsägare kan det slå olika beroende på ekonomisk situation. Det kan i sin tur få könsrelaterade konsekvenser då kvinnor generellt har lägre inkomst än män och äger fast egendom i lägre utsträckning än män.

Genom en analys av vilka bostadsområden och därmed vilka människor som riskerar att drabbas kan det framgå hur förslagen som syftar bland annat till att skydda byggnader och egendom från klimatrelaterade skador stärker rätten till en trygg bostad eller om möjligheten att ta ut avgifter från fastighetsägare för klimatanpassningsåtgärder får negativa konsekvenser för redan ekonomiskt utsatta grupper.

Ekonomisk jämställdhet genom arbetsmarknad och kompetensförsörjning. Klimatanpassningsåtgärder kan bidra till nya arbetstillfällen inom teknik, planering och byggnation. Det finns möjlighet att främja bland annat ekonomisk jämställdhet genom att aktivt arbeta för att dessa sektorer blir mer inkluderande och når ut till grupper som idag har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden.

Om ärendets beredning

Beslutet har fattats av landshövding Maria Arnholm med Carina Yngvesson handläggare på Försvars- och beredskapsenheten som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Fredrik Nygren t.f.

försvarsdirektör, Maria Lönnqvist Naturskyddshandläggare, Rune Liljenberg enhetschef miljöskyddsenheten, Louise Tullberg Enheten för hållbar samhällsplanering, Monica Andersson vattenhandläggare Vattenenheten, Anders Pyrell jurist Rättsenheten och Lisa Spjuth handläggare Social hållbarhet deltagit.

Carina Yngvesson

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta mig, Carina Yngvesson, för frågor på telefon 010-2237318 eller via e-post carina.yngvesson@lansstyrelsen.se. Ange ärendets diarienummer 4086-2025 i ämnesraden för e-post.

Det går även bra att ringa till Länsstyrelsens växel, telefon 010-223 70 00.